

ИЗВЈЕШТАЈ
о ојени подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовао комисију: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци

Датум именовања комисије: 07.07.2017. године

Број одлуке: 13/3.1270-X-7.3/17

Састав комисије:

1. Бashiћ Драгана	Ванредни професор	Економија и пословање, Пословне финансије
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Економски факултета Универзитета у Бањој Луци	Предсједник	Функција у комисији
Установа у којој је запослен-а		
2. Плакаловић Ново	Редовни професор	Економија и пословање, Монетарна економија, Теоријска економија
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Економски факултет на Палама Универзитета у Источном Сарајеву	Члан	Функција у комисији
Установа у којој је запослен-а		
3. Микеревић Дејан	Ванредни професор	Економија и пословање, Пословне финансије
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Економски факултета Универзитета у Бањој Луци	Члан	Функција у комисији
Установа у којој је запослен-а		
4.	Презиме и име	Звање
		Научно поље и ужа научна област
	Установа у којој је запослен-а	Функција у комисији

5.	Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
	Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Предраг (Драган) Ђурић
2. Датум рођења: 07.08.1979. године
3. Мјесто и држава рођења: Бања Лука, Босна и Херцеговина, ентитет: Република Српска

II.1 Основне студије

Година уписа: Година завршетка: Просјечна оцјена током студија:

Универзитет: Универзитет у Бањој Луци

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: Финансијски менаџмент

Звање: Дипломирани економиста

II.2 Мастер или магистарске студије

Година уписа: Година завршетка: Просјечна оцјена током студија:

Универзитет: Универзитет у Бањој Луци

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: смјер: Свјетска трговина и Европска унија

Звање: Магистар економских наука

Научна област: Пословне финансије, Међународна економија

Наслов завршног рада: „Утицај евровалутног тржишта на развој привреде Републике Српске посредством банкарског сектора“

II.3 Докторске студије

Година уписа:

Факултет/и: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци

Студијски програм:

Број ЕЦТС до сада остварених: Просјечна оцјена током студија:

II.4 Приказ научних и стручних радова кандидата

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија ¹
1.	Ђурић, П. (2017). Анализа банкарског сектора Републике Српске у условима европских интеграција. <i>Acta Economica</i> . (у штампи, одобрено од рецензентата)	Прегледни научни рад

Кратак опис садржине:

Аутор у овом научном раду истиче да банкарски сектор Републике Српске карактерише висок степен правне и регулаторне уређености, а по карактеру се може сврстати у конзервативно банкарство са депозитима као основним извором пословања и кредитима као основним производом. Расположивост фондова за кредитирање привреде по повољним условима јесте основна и најважнија функција коју осигурува банкарски сектор, иако је његова улога важна и у обављању функције платног промета, као и у пружању сигурности у штедне производе. Квантитативна анализа показује да се у Републици Српској очекивано остварује веома висок степен корелације између промјене обима банкарских кредита и промјене бруто домаћег производа. Процеси интернационализације банкарског пословања довели су до тога да Агенција за Банкарство Републике Српске не може самостално формулисати законодавни оквир пословања банака, већ то мора чинити у складу са прописима и директивама које су усвојене на простору Европске уније. Стoga, упоредо са процесима европских интеграција, потребно је дјеловати у правцу усвајања међународних банкарских стандарда, повећања финансијске дисциплине у јавном сектору, као и у правцу побољшања кредитног рејтинга Босне и Херцеговине. На овај начин би се позитивно дјеловало на међународни кредитилитет домаћег банкарског сектора, чиме би се створили услови у којима би банке из Републике Српске могле да позајмљују најповољније EURIBOR фондове од банака из Европске уније. Већа доступност EURIBOR фондовима би створила претпоставке за већу конкурентност банака, снижење активних каматних стопа свим крајњим корисницима кредита, значајне кумулативне уштеде по основу камата, као и за снижење стопе по којој тренутно расте обим задуживања цјелокупне привреде.

Аутор у закључује да је анализом пословања домаћег банкарског сектора установљено да је он под значајним утицајем интернационализације банкарског пословања. Велики дио законске и подзаконске регулативе је под утицајем прописа и директива Европске уније. Поред тога, нижи нивои каматних стопа у Европској унији имају повољан утицај на снижење висине домаћих каматних стопа. Активнијим дјеловањем банке овај утицај могу додатно искористити и учинити своје пословање конкурентнијим, чиме би истовремено биле у могућности да привреди понуде знатно повољније услове финансирања.

Рад припада проблематици докторске дисертације:	☒ ДА	☐ НЕ	☐ ДЈЕЛИМИЧНО

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
2.	Ђурић, П., Топић, Р., Вилендечић, Б. (2016). Банкарски сектор Републике Српске у условима транзиције. <i>Economics</i> , број 6, стр. 45-58.	Прегледни научни рад

Кратак опис садржине:

Аутори у овом научном раду истичу да банкарски сектор има важну улогу у процесу обезбеђивања извора финансирања у циљу привредног раста и друштвеног развоја. Расположивост фондова за кредитирање привреде по повољним условима јесте основна и

¹ Категорија се односи на оне часописе и научне скупове који су категорисани у складу са Правилником о публиковању научних публикација („Службени гласник РС“, бр. 77/10) и Правилником о мјерилима за остваривање и финансирање Програма одржавања научних скупова („Службени гласник РС“, бр. 102/14).

најважнија функција коју треба да омогући банкарски сектор, иако су његове улоге и обављање функције платног промета, пружање сигурности приликом улагања у штедњу итд. Квантитативна анализа показује да се у Републици Српској очекивано остварује врло уска позитивна веза између промјена обима банкарских кредита и промјене бруто домаћег производа. Из наведених разлога, транзиција банкарског сектора је важан и незаобилазан процес који је неопходно било спроводити у циљу побољшања квалитета пословања банака. Овај процес зависи од многих економских, политичких и законских елемената. Поред тога, за спровођење успешне транзиције неопходно је било успоставити и поједина институционална рјешења. Овим процесом је стварана основа за финасирање приватног сектора, државе и становништва, што је од посебног значаја за покретање економске активности у Републици Српској, односно раст потрошње и инвестиционих улагања.

Аутори закључују да је резултат процеса реструктуирања банкарског сектора, његове приватизације и доласка иностраних банака, као и јачања конкуренције и пруденцијоне контроле од стране регулаторних тијела, довео до побољшања квалитета пословања банака унутар банкарског сектора Републике Српске. Поред тога, примјетан је и раст обима повјерења у банкарски сектор. Оно што охрабрује је чињеница брзог раста кредитне активности у Републици Српској, као и раст обима депозита. У највећем броју случајева, стране банке уживају бољу репутацију, имају већи обим банкарских иновација и боље управљају банкарским ризицима. Међутим, оне су првенствено заинтересоване за остварење добити и не сагледавају своје пословање из угла развоја цјелокупне економије, јер како каже Паул Кругман „задужење је обавеза једне стране, а преимућство друге“.

<i>Рад припада проблематици докторске дисертације:</i>	ДА	НЕ	ДЈЕЛИМИЧНО

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
3.	Ђурић, П., Петровић, Д., Марељ, Р. (2016). Европска монетарна интеграција као фактор развоја евровалутног тржишта. <i>Economics</i> , број 7, стр. 57-74.	Прегледни научни рад

Кратак опис садржине:

Аутори овог прегледног научног члanka констатују да привредна повезаност европских земаља дјелovala је правцу стварања јединственог економског простора са заједничком монетарном политиком. Поред тога, битан екстерни фактор који је дјеловао у истом правцу било је укидање Златног стандарда. Паралелно са наведеним процесима створени су услови за развој евровалутног тржишта којем је погодовало финансијско интегрисање Европе, као и стварање јединствене европске валуте. У складу са овим привредним токовима се као посебно међународно финансијско тржиште, од пресудне важности за развој међународног банкарства, афирмисало евровалутно тржиште. Тиме је привредним субјектима омогућен приступ капиталу који представља трансфер међународне акумулације из земље извозника на европско тржиште капитала, што је резултирало ефикаснијим финансирањем привреда земаља чланица. Захваљујући сличним привредним ефектима, наведени процеси европских монетарних интеграција су постали императив осталим државама из региона.

<i>Рад припада проблематици докторске дисертације:</i>	ДА	НЕ	ДЈЕЛИМИЧНО

Да ли кандидат испуњава услове?

ДА

НЕ

III ПОДАЦИ О МЕНТОРУ/КОМЕНТОРА

Биографија ментора/коментора (до 1000 карактера):

Проф. др Драгана Башић је ванредни професор на ужој научној области Пословне финансије Економског факултета Универзитета у Бањој Луци.

Дипломирала је 1993. године на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци.

Магистарски рад под називом „Банкарско управљање хартијама од вриједности (банкарски портфолио менаџмент)“ одбранила је 2002. године на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци.

Докторску дисертацију под називом „Детерминанте и могућности замјене кредита обvezницама у условима недовољно развијене финансијске структуре“ одбранила је 2008. године на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци.

Запослена је на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци и предаје предмете Банкарство, Банкарски менаџмент, Међународно банкарство, Управљање ризицима, Процјена ризика на I и II циклусу студија, те Монетарна економија и савремено банкарство и Савремена финансијска интермедијација и инвестиционо одлучивање на III циклусу студија.

Проф. др Драгана Башић објавила је једну научну монографију (Башић, Д. (2012). *Савремено банкарство*. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци), 21 научни и 1 стручни рад у водећим домаћим и иностраним научним часописима и зборницима, укључујући и индексирание часописе на SSCI листи, искључиво из уже научне области Пословне финансије. Учествовала је на више научних конференција националног, регионалног и међународног значаја, као и у реализацији неколико научно-истраживачких пројеката националног интереса.

Била је рецензент неколико научних радова и књига, као и ментор, коментор или члан комисије на више дипломских, мастер, магистарских радова и докторских дисертација, искључиво из уже научне области Пословних финансија.

Избор у звање и научна дјелатност потенцијалног ментора, проф. др Драгане Башић, је из уже научне области из које кандидат mr Предраг Ђурић предлаже тему докторске дисертације.

Радови из области којој припада приједлог докторске дисертације:

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница
1.	Башић, Д. (2016). Солидарно породично банкарство, претпоставке примјене и одрживост. <i>Зборник радова са Међународне научне конференције ERAZ 2016</i> , (ISBN 978-86-80194-03-5 (AEMB), COBISS.SR-ID 225322508). Удружење економиста и менаџера Балкана, стр. 363-372.
2.	Башић, Д. (2016). Границе моралног хазарда у банкарству и утицај на финансијску стабилност система. <i>Годишњак Европског дефендологија центра</i> . 5/V (2016), Европски дефендологија центар за научна, политичка, економска, социјална, безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања, (ISSN 2233-1891, UDK 355/359). стр. 105-114.
3.	Башић, Д., Мекињић, Б. (2015). Модели управљања проблематичним кредитима у банкарском сектору Републике Српске. <i>Financing, naučni časopis za ekonomiju</i> 3/VI (ISSN 1986-812X). стр. 21-28. UDK 005.334:336.77/.78, DOI: 10.7251/FIN1503021B
4.	Башић, Д. (2012). <i>Савремено банкарство</i> . Бања Лука: Економски факултет Универзитет у Бањој Луци. (научна монографија)

5.	Башић, Д. (2012). <i>Актуелни правци промјена регулације финансијског система</i> . Acta Economica. 16/X (2012). стр. 173-199.
6.	Башић, Д. (2011). Узрочно-посљедична повезаност појаве финансијских криза и макроекономских фактора окружења. <i>Зборник радова Економског факултета у Источном Сарајеву</i> . Бр. 5. стр. 147-170.
7.	Башић, Д. (2011). Нови стратегијски приступ у пословној политици банака као последица глобалних економских поремећаја. <i>Економски погледи</i> . 2/(2011). стр. 1-19.

Да ли ментор испуњава услове?

ДА

НЕ

IV ОЦЈЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

IV.1 Формулација назива тезе (наслова)

„КРЕИРАЊЕ КРЕДИТНЕ ПОЛИТИКЕ БАНАКА У ФУНКЦИЈИ ФИНАНСИЈСКЕ СТАБИЛНОСТИ ПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“

Наслов тезе је подобан?

ДА

НЕ

IV.2 Предмет истраживања

Без обзира на додијељену улогу, и према томе значај пословања банкарског сектора, у данашњим условима тржишне неизвјесности, споријег економског раста привреде и све учесталијих финансијских потешкоћа, финансијско управљање националном привредом фокусирано је ка креирању новостворене вриједности, повећању обима инвестиција и расту БДП-а. Уколико се кредитном политиком банкарског сектора адекватно управља, узимајући у обзир специфичности привредног окружења, она може постати веома важан извор конкурентске предности. Према томе, креирање кредитне политike у служби стабилности привреде представља основни предмет истраживања овог рада.

Уже посматрано, предмет истраживања овог рада огледа се у утврђивању релевантности појединачних елемената кредитног рејтинга корисника кредита, анализи банкарских стандарда који се изменеју осталог користе у циљу минимизирања кредитних ризика, проучавању до сада развијених модела утврђивања кредитног рејтинга предузећа и физичких лица, сагледавању у теорији дефинисаних односа изменеју политика кредитирања унутар банкарског сектора, анализи финансијских показатеља успјешности привреде, те изналажењу оптималног модела за управљање банкарским политикама кредитирања у специфичним околностима кризе и транзиционих привреда.

Предмет истраживања је подобан?

ДА

НЕ

IV.3 Најновија истраживања познавања предмета дисертације на основу изабране литературе са списком литературе

Банкарство је научна дисциплина која се бави истраживањем улоге, значаја и пословања банака као значајних институција финансијских и економских система земље. Организација и функционисање савременог банкарства темељи се на кредиту, а систем кредитирања и развоја банкарства међусобно се прожимају. Основа свих банкарских операција јесте стварање повјерења у јавности и цјелокупном привредном систему да ће све стране уредно измиривати своје обавезе и уз то задовољити своје инвестиционе и потрошачке потребе.

Иако је повезивање банкарског сектора и кредитне политике банака са успјешношћу пословања реалног сектора посљедњих неколико деценија изузетно актуелна тема у научним и истраживачким круговима широм свијета, сам концепт није нов. Честа су настојања практичара да докажу вриједност и корисност пословања банкарског сектора на финансијску стабилност националне привреде и њену конкурентност. Кредитна политика обично се дефинише као скуп принципа којима се руководе менаџерске структуре банке при одлучивању о пласманима кредитног потенцијала (Муратовић, 2013). Она је „сегмент и најважнији дио пословне политike банке, која је усмјерена на остваривање програмиране профитне стопе уз прихватљиви степен ризика“. Међу ризицима са којима се банка суочава, кредитни ризик је најзначајнија врста и дефинише се као ризик могућности настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услјед неизвршења обавеза дужника према банци (Нићин, 2012).

Менаџмент банке мора да има у виду друштвену улогу и одговорност банке. У оквиру друштвено-политичке и привредне средине у којој банка обавља дјелатност, њено пословање мора да буде усмјерено рационалном и комерцијалном логиком, која укључује и моралне аспекте понашања члanova организације. Само пословање банака је у високом степену повезано са привредним окружењем и постоји висок степен корелације између раста кредитног портфолија банака и његовог квалитета са експанзијом економске активности, док, на другој страни, у условима рецесије долази до смањења обима пласираних и раста удјела ненаплативих кредита (Saunders & Cornett, 2006). У оквиру савременог схватања, банке треба да фокусирају своје пословање на три елемента: групе корисника које ће банка услуживати, потребе корисника према којима ће развијати услуге и технологију помоћу које ће се обезбиједити адекватна подршка.

Комерцијалне банке представљају важан елеменат сваке националне привреде и основна функција су им депозитно-кредитни послови. У условима транзиционих привреда, где не постоји доволно развијено финансијско тржиште, банке имају својеврсни монопол као извор финансирања привредних субјеката, с обзиром на то да према рачуноводственим стандардима финансијског извјештавања само банке и сличне финансијске институције (микрокредитне организације) могу одобравати финансијске кредите (Јахић, 2009). Финансијско окружење пословног субјекта чине финансијски систем и општа финансијска ситуација, у оквиру које делују све правне и физичке особе у земљи и иностранству с којима је он у оствареном или потенцијалном, сталном или повременом финансијском односу (Каравидић и Кљенак, 2016).

Данас се у научној и стручној литератури значај банкарског сектора за постизање конкурентских предnosti у развоју привреде уопште не доводи у питање, док је широко прихваћена претпоставка да извори финансирања чине један од најважнијих ресурса. У пракси, владе многих земаља широм свијета све већу пажњу поклањају финансијском сектору, у оквиру којег банкарство има најзначајнију улогу. Овакве и сличне активности на стварању квалитетнијих услова финансирања и многобројних услуга које служе као подршка реалном сектору показују своју сврху кроз њихов позитиван утицај на успјешност пословања привредних субјеката и већу конкурентност привреде у целини, као и на ефикасније могућности дјеловања у периодима кризе.

У условима кризе стабилан банкарски сектор игра кључну улогу у повећању обима економске активности и минимизирању негативних утицаја кризе из других држава. Међутим, од самог почетка развоја банкарства као научне дисциплине, средином 19. вијека развио се и скептицизам у погледу његовог стварног утицаја на привреду у зависности од специфичних услова у којима послује свака привреда. Постоје ситуације у којима неадекватна кредитна политика у оквиру банкарског сектора може изазвати негативне ефekte у цијелом финансијском систему једне земље, што се даље преноси на реални сектор и цијели привредни систем. Ово је посебно било примјетно код америчких банака које су вршиле секјуритизацију одобрених хипотекарних кредита банкама у цијелом свијету, што је касније, у условима хипотекарне кризе, био главни разлог за брзо ширење кризе у цијелом свијету. Издавање хартија од вриједности на основу хипотекарних кредита у почетку је стварало услове за повећање привредне активности и инвестиција, али је касније у условима хипотекарне кризе, исто тако, све власнике ових хартија изложило губицима (Барјактаровић, 2012). Истраживање (Sarkisyan, 2011) које је спроведено на 352 банке у САД потврђује да су банке које су вршиле секјуритизацију показивале већу профитабилност, али и већу изложеност кредитном ризику и већим трошковима финансирања. Слично томе, либерална политика кредитирања клијената са лошим кредитним бонитетом показала се краткорочно

профитабилном, али дугорочно веома неповољном за банкарски и цјелокупни финансијски систем. Истраживање (Okirika, 2011) указује да је оваква пракса честа у земљама у развоју и да су њоме нарочито обухваћене средње и мање банке. Неадекватна кредитна политика била је један од важнијих разлога за настанак хипотекарне кризе, која је заједно са секуруритизацијом хипотекарних кредита довела до великих губитака унутар банкарског сектора, што се касније веома лоше одразило и на реални сектор. Либерална политика кредитирања дужника са хипотекарним обезбеђењем утицала је на формирање неквалитетног кредитног портфолија банака који је био осјетљив и на најмање коњуктурне поремећаје у привреди. Оваквом пословном политиком у оквиру банкарског сектора створио се слијед привредних дogađaja који су угрозили све наведене стране које су у највећем броју случајева остваривале велике обиме пословања и на тај начин биле утицајне у привредном животу. Истраживање (Chan, 2012) указује да банке не би имале могућности да се користе секуруритизацијом као алатом за обезбеђење фондова без постојања програма за осигурање депозита. У истраживању се даље закључује да је неопходно постојање програма за осигурање депозита осјетљивог на промјене у ризику пословања банака, са циљем обуздавања моралног хазарда. У периоду од 1980. године банкарски сектор унутар САД био је знатно либерализован, тако да је комерцијалним банкама било омогућено да се баве инвестиционим банкарством. То је за последицу имало промјену културе пословања комерцијалних банака које су, умјесто конзервативног управљања новцем штедиша, почеле пословати попут инвестиционих банака, улазећи у високоризичне послове у потрази за високим профитима. У истраживању (Eksi, 2006) спроведеном у САД прије глобалне економске кризе утврђено је да веће банке имају лошију адекватност капитала због утицаја доктрине „превелики да пропадну“ (too big to fail). Исто истраживање потврђује да већи степен тржишне дисциплине и екстерног мониторинга ограничава банке на мање ризично пословање. Студија (Alandejani, 2014) указује на постојање лошег менаџмента и неадекватне кредитне политике у банкама, успостављајући везу између обима ненаглативних кредита и трошковне неефикасности пословања банака. У истраживању (Brown, 2012) указује се на значај имплементације Напредног интерног система процјене (Advanced Internal Rating-Based - AIRB) у кредитну политику банака, чиме се настоје процјенити све компоненте банкарских ризика, чак и оне које процјењују регулаторне институције. Приликом утврђивања нивоа кредитног ризика у студији (Salafi, 2010), као важни фактори наводе се рачуноводствени и финансијски извештаји, тржишни аспекти пословања, структура власништва, финансијска транспарентност и показатељи корпоративног управљања. Базелски стандарди промовишу употребу интерних модела за процјену вриједности под ризиком (Value at Risk - VaR), с тим да се модификовањем постојећих VaR модела покушавају унаприједити њихове перформансе (Тотић, 2011). Истраживање (Wood, 2012) о успјешности пословања спроведено на 820 компанија из Енглеске истиче већу ефикасност тржишних модела у кредитној политици банака од модела заснованих на рачуноводственим подацима. Студија (Rehman, 2016) истиче важност разних врста банкарских ризика и постављање лимита за сваки од њих посебно (Bank Risk Appetite) за дефинисање свих аспекта пословања банке, те посебно истиче кредитни ризик и ризик ликвидности. Оцјена кредитног бонитета привредног субјекта заснована на рачуноводственим информацијама подразумијева анализу приносног, имовинског и финансијског положаја, при чему се врши временско упоређивање, што значи да анализа обухвата двије, а најчешће и до пет година (Абрамовић, 2013). Евидентно је да кредитна политика мора бити заснована на многобројним аспектима који утичу на пословање предузећа, собзиром на то да већина финансијских и рачуноводствених информација подлијеже одређеном ризику да су мање од вјерodостојне презентације онога што указују да представљају (Јахић, 2008). Интерном и екстерном ревизијом овај ризик могуће је минимизирати и на тај начин повећати свеукупан кредитабилитет пословања предузећа (Станишић, 2015). Больји процјени финансијске ситуације клијента и ризика којима је он изложен доприноси међународна хармонизација банкарске контроле и супервизије усмијерене на увођење јединственог сета рачуноводствених стандарда у сврху унапређења транспарентности и међусобне упоредивости финансијских информација са циљем да оне буду квалитетне, благовремене и у довољном обиму (Башић, 2012).

Новонастала ситуација у периоду глобалне економске кризе била је покретач за анализу свих слабости у оквиру банкарског пословања које су дошле на видјело у периоду кризе. Према истраживању (Delamaire, 2012), у овом случају највише је дошла до изражaja неадекватност кредитне политике. У истом истраживању закључује се да су измјене кредитних политика сложен

и дуготрајан процес, те да се резултати у кредитном портфолију и приходима могу процјењивати тек послиje 12 мјесеци. Студија (Marthon, 2014) закључује да измјене у кредитним политикама енглеских банака засноване на централизацији кредитне анализе смањују обим нефинансијских информација о клијентима.

Након изласка кризе на видјело, банке су у покушају да заштите властити капитал уводиле превише рестриктивне политике кредитирања, што је негативно утицало на реални сектор, јавну потрошњу, инвестиције и обим економске активности уопште. У оваквим условима проблем оцјене кредитне способности постаје сложенији, јер је, поред анализе бонитета клијента и његове кредитне способности, неопходно да се узму у обзир и екстерни фактори који могу да измијене способност враћања кредита у периоду отплате (Орлић, 2011). Неки аутори (Пушара, 2012) ове факторе класификују као ендогене (унутар организације) и егзогене (стање привредног окружења). Резултати емпиријске студије (Chau, 2013) потврђују да с настанком глобалне кризе 2007. године дошло до изненадног заустављања кредитних токова, те се као главни разлози наводе нагли недостатак ликвидности на банкарском тржишту и активна репатријација фондова инвестиираних у иностранству од стране домаћих инвеститора. Наведена студија имплицира на велики значај банкарске супервизије и сарадње са циљем редуковања волатилности глобалних капиталних токова.

За вријеме глобалне економске кризе у потпуности су редефинисани сви елементи банкарског пословања, као и њихов регулаторни оквир. У истраживању (Saleh, 2012) указује се на отежану предвидљивост кризе, с тим да се на анализи финансијских показатеља у периоду од 1997 до 2007. године код 139 банака из 11 OECD земаља примијете лошији показатељи код 16 банака, што наговјештава постојање раних сигнала упозорења. Брзо проширење кризе на финансијске секторе и привреде других земаља открило је све слабости међународних стандарда који регулишу пословање банака, као и недовољну ефикасност регулаторних органа који издају дозволе и обављају надзор и контролу. Студија (Klusak, 2016) открива разлоге лоших перформанси рејтинг агенција, од којих посебно издваја недостатак довољног броја аналитичара, недовољан ниво конкуренције, нетранспарентност у анализама и пословању, недосљедност у извјештавању и непоштовање стандарда прописаних од стране регулатора. У вези са тим, према истраживању (Hongzhu, 2013), регулаторне институције морају анализирати екстремно динамично пословање банака и њихову међусобну повезаност са циљем усклађивања својих политика у сврху спречавања развоја системских ризика. У складу са развојем ситуације, Базелски комитет за банкарску супервизију развио је нови међународни банкарски стандард Базел III, који настоји да новим врстама резерви капитала, увођењем рација задужености и ликвидности, као и свеукупно ефикаснијим управљањем ризицима отклони слабости банкарског сектора које су изашле на видјело (Кнежевић, 2015). Истраживањем (Hamid, 2012) утврђено је да банке са нижим степеном адекватности капитала, лошијом ликвидношћу, вишим активним каматним стопама (што је указивало на либералнију кредитну политику) и вишим односом пласираних кредита у односу на активу, нису успеле да преоброде услове кризе.

У условима глобалне економске кризе постало је евидентно да је банкарство дубоко интегрисало своје пословање са другим финансијским институцијама, државним органима, становништвом, приватним и јавним предузећима. Због тога је постало веома тешко дјеловати у правцу заштите интереса једних учесника у пословном односу, а да се не угрозе интереси једног или више других. Истраживање (Hande, 2008) указује да су банке у земљама у развоју знатно усмјерене на кредитирање државних органа и куповину државних обvezница, чак и у условима постојања фискалних проблема.

Код пословања банака у периоду прије настанка кризе била је евидентна дерегулација у банкарству, до које је у највећој мјери дошло због тежње банака за што профитабилнијим пословањем. У досадашњим истраживањима већ је потврђено да већи степен банкарске регулације и супервизије утиче на снижавање цијена банкарских услуга иiju профитабилност банкарског сектора. Истраживање (Iftikhar, 2012) које укључује више од 1300 банака из 76 развијених земаља и земаља у развоју посматраних у периоду од 2001. до 2005. године указује на то да либерализација висине каматне стопе, висок степен банкарске регулације и тржишна либерализација имају негативан утицај на нето каматну маржу банака. Закључак је да наведене мјере повећавају конкурентност, ефикасност и стабилност банкарског сектора, што даље доводи

до снижавања нето каматне марже. Сличне мјере би у Републици Српској могле имати позитиван финансијски ефекат, с обзиром на то да ниво тржишне концентрације банкарског сектора мјерен Hirschmann-Herfindahlov (HHI) индексом показује константан тренд раста од 2013. године до данас (АБРС, 2016). Студија (Tamjis, 2014) наводи да либерализовано окружење позитивно дјелује на иновативност банака и повећање банкарских услуга, као и да се највећи ефекти показују у великим банкама због њиховог већег тржишног учешћа и ефикаснијег кориштења информационих технологија. Према истраживању (Shirzadi, 2015) параметара перформанси пословања банака, као најмјеродавнији се издавају висина нето каматне марже као показатељ ефикасности, удио лоших кредита у укупном портфолију као показатељ квалитета имовине, однос кредита и депозита као показатељ ликвидности и однос тржишне и књиговодствене цијене акција банке као показатељ осјетљивости на тржиште.

Посматрано краткорочно, либерална политика кредитирања имала је за директну посљедицу раст обима пласмана и добити у оквиру банкарског сектора, као и раст инвестиција, запослености и потрошње унутар других привредних сектора националне привреде. Сличан краткорочан ефекат је остварен у свим развијеним земљама чији су банкарски сектори и привредни трендови функционисали на сличан начин. Са друге стране, посматрано другорочно, трендови попут дерегулације унутар банкарског пословања, смањени захтјеви по питању бонитета клијената приликом одобравања кредита, тежња за растом профита унутар банака и финансијских институција, довели су до велике осјетљивости банкарског сектора на општу коњуктуру привреде, тржиште некретнина, ниво запослености и цијене разних финансијских деривата везаних за пословање банкарских и других институција финансијског сектора. Овде су од посебног значаја финансијски деривати развијени секјуритизацијом на финансијском тржишту због своје директне зависности од квалитета рада банака, уредности отплате хипотекарних кредита и тржишта некретнина. Истраживање (Finavker, 2014) спроведено на великим узорку од 4.264 предузећа са Лондонске берзе потврђује да употреба финансијских деривата смањује укупни ризик, с тим да је овај ефекат био изразито супротан у преткризним годинама, односно у 2005. и 2006. години.

Улога кредитне политике банкарског сектора у глобалној економској кризи посебно је значајна и комплексна јер се развој услова који су довели до поремећаја у финансијском пословању догађао латентно. Ова латентност посебно се огледа у раду међународних рејтинг агенција, које су давале навише оцјене за хипотекарне кредитне пласмане и хартије од вриједности емитоване секјуритизацијом хипотекарних кредита, за шта се накнадно утврдило да је било крајње непоуздано. Рејтинг агенције имају реално велику моћ и доминантан утицај на функционисање финансијских тржишта јер се њиховим анализама и извјештајима користе финансијски регулатори широм свијета (Радивојац, 2012). Кредитни рејтинг се користи као опште мјерило (репер) ризичности пословања за све привредне субјекте у земљи (Bessis, 2002). Рејтинг агенције нису указале на постојање значајног ризика у оквиру кредитних политика банака и функционисања тржишта хартија од вриједности, што је позитивно утицало на даље неосновано повећање броја новоодобрених хипотекарних кредита сумњивог квалитета. Оваква догађања у оквиру банкарског сектора су показала сву његову рањивост и осјетљивост, као и непоузданост рејтинг агенција, на које су се ослањали инвеститори из свих најразвијених свјетских привреда. У новонасталој ситуацији у центар пажње дошли су агенције за осигурање депозита, које су морале својим фондовима да заштите депозитаре и покушају сачувати повјерење у банкарски сектор. Постоје и случајеви где је највеће банке преузела држава ради заштите клијената банака и њихових депозита. У овим случајевима држава је процјенила да би пропаст изузетно великих банака имала несагледиво лоше посљедице на финансијску стабилност привреде.

Банкарски сектор у периоду експанзије свог пословања у великој мјери фаворизује либералне кредитне политике. На другој страни, поремећаји и неправилности у банкарском пословању откривају све слабости оваквих кредитних политика, чији се негативни ефекти преносе и на друге стране са којима банке послују, као што су становништво, привредни субјекти и држава. У истраживању (Кестер и Радивојац, 2015) спроведеном у Републици Српској 83,3% анкетираних банака навело је да за брзо растуће компаније уобичајени кредитни услови могу да подразумијевају финансирање раста сталних обртних средстава у роковима краћим од годину дана. Пракса је показала да су многе банке неспособне да одобравају дугорочне зајмове за финансирање залиха и потраживања иако се континуирано занављају. Исто истраживање

закључује да би требало да банке јасно разликују повремени од трајног раста обртне имовине и у складу са тим да креирају политику кредитирања. Са аспекта банкарског пословања, неопходно је прилагођавање кредитне политике банке могућностима властитог кредитног потенцијала и ликвидности (Милетић и Бингулац, 2016). У студији (Olanipekun, 2008) се закључује да „изоловани случајеви неликвидности поједине банке доводе до уопштеног неповјерења у банкарски сектор, што значи и да могу имати широке негативне посљедице за цијели привредни систем“. Поред тога, у условима кризе и тржишних поремећаја долази и до промјена важећих законских и подзаконских рјешења којима се регулише банкарско пословање. Тако је међународни банкарски стандард Базел II замјењен Базелом III, управо као одговор на глобалну економску кризу. Један од кључних циљева који се жели постићи новим стандардом односи се на ограничавање ангажовања средстава државе и пореских обvezника за покриће губитака и санацију банкарског система (Башић, 2012). Ниво банкарске регулације треба бити пажљиво креiran и вођен међународним банкарским стандардима са циљем заштите корисника банкарских услуга и без превеликих ограничења која могу угрозити рентабилност банкарског сектора. У истраживању (Hui, 2017) спроведеном у 663 банке из 31 државе, које поред развијених укључује и земље у развоју, потврђено је да превисок ниво банкарске регулације, која подразумијева превелика ограничења у капиталним захтјевима, кратке рокове за спровођење корективних акција и превисок ниво заштите депозита, ствара негативну реакцију на капиталном тржишту и утиче на смањење цијена акција банака приликом додатне емисије.

У условима кризе, уочено је неколико регулаторних недостатаКА унутар домаћег банкарског сектора који утичу на кредитну политику банака, формирање кредитног потенцијала и висину каматних стопа. Агенција за банкарство Републике Српске 2009. године донијела је Одлуку о привременим мјерама за репрограм кредитних обавеза правних и физичких лица, у циљу ублажавања негативних ефеката финансијске и економске кризе. Поред тога, константно се ради на увођењу међународних банкарских стандарда. Једним дијелом, банкарски ризици зависе од институционалних прописа у оквиру којих банке обављају своју активност (Freixas i Rochet, 1999). Агенција је у фебруару 2009. године усвојила документ који се односи на примјену Базела II у Републици Српској. Назив документа је „Стратегија за увођење Међународног споразума о мјерењу капитала и стандардима капитала – Базел II“. Међутим, почетак примјене новог стандарда Базел III на простору Европске уније од јуна 2013. године, утицао је на то да Агенција за банкарство Републике Српске припреми нову стратегију. Тако је уместо стратегије за увођење Базела II, усвојена стратегија за увођење Базела III, која је објављена у фебруару 2016. године. У истраживању (Sharipova, 2016) спроведеном у Заједници Независних Држава (Commonwealth of Independent States - CIS), чије су чланице транзиционе привреде као и БиХ, утврђена је позитивна корелација између нивоа капитала, обима кредитних пласмана и добити банака. Са друге стране, постоје негативне корелације између ризика ликвидности и добити банака, као и између кредитног ризика и добити банака. Истраживањем је такође утврђено да виши ниво правне заштите корисника кредитних услуга, са једне стране, те банкарске супервизије, са друге стране, доприноси тржишној дисциплини и стабилности банкарског система. Истраживање (Крунић, 2016) спроведено у домаћем банкарском сектору указује на постојање неадекватног система осигурања депозита који доводи до моралног хазарда и има негативан утицај на квалитет пословања банкарског сектора РС (двије пропале банке су имале највише пасивне и активне каматне стопе).

За мјерење општег нивоа ризика са којим се сусреће пословање банкарског сектора користи се кредитни рејтинг земље, који у БиХ одређују респектабилне међународне рејтинг агенције Moody's Investors Service и Standard & Poor's. У истраживању (Aloquili, 2014) наведени су фактори који знатно утичу на оцјену кредитног рејтинга земље и у које спадају регулација банкарског пословања, политичка стабилност, ефикасност владиних институција, владавина закона, висина БДП-а (укључујући и БДП per capita), као и проценат БДП-а који се издваја за инвестиције. Активностима на побољшању кредитног рејтинга земље стварају се услови за снижавање нивоа других врста банкарских ризика, измене у политикама кредитирања, као и просјечних активних и пасивних каматних стопа.

С обзиром на то да банкарски сектор има вишедимензионалан утицај на развој националне привреде и да је у периоду глобалне економске кризе имао веома непредвидиву и значајну улогу, у

великој мјери је нарасло интересовање за проучавање и расвјетљавање природе повезаности између кредитне политике банака и финансијских параметара свих врста корисника кредита унутар националне привреде. Истраживање (Luintel, 1993) указује на недовољну развијеност финансијског тржишта и његових инструмената у земљама у развоју, као и на потпуно егзогено третирање висине каматне стопе. Унапређењем и прилагођавањем кредитне политике банака се може позитивно утицати на отклањање наведених ограничења. Квантитативна студија (Yang, 2016) указује на могућности примјене модела процјене кредитног ризика на прогнозирање цијена финансијских деривата, као и на процјену других врста ризика у осталим секторима привреде. Квалитетном селекцијом развојних пројекта и повољним изворима финансирања банке усмјеревају привредне токове у области привреде у којима је она најконкурентнија. Ово даље ствара претпоставке за нове инвестиције и развојне могућности. Студија (Falangis, 2013) се бави креирањем математичких модела чији је циљ оцењивање подобности клијената за финансирање, те је успјешно тестирана поређењем са другим методама селекције. На другој страни, студија (Maher, 2016) оцењује да је метода „Консензуса класификатора“ (Classifiers Consensus Approach) најподобнија за примјену у кредитној политици банака јер су у обраду података укључене све методе које користе и кредитни експерти. Користећи се Базелским моделима Вјероватноће неплаћања (PD - Probability at Default), Губици у случају неплаћања (LGD - Loss Given Default) и Изложености губицима (EAD - Exposure At Default), студија (Tong, 2015) сугерише комбиновани приступ у формирању тачнијег модела за кориштење у кредитној политици банака. На Базелском моделу Губитака у случају неплаћања (LGD - Loss Given Default) базира се и студија (Bijak, 2013) која фокус анализе ставља на сегментацију, односно подјелама популације у неколико група и састављањем одвојених система показатеља побољшава перформансе модела. Истраживање (Vishvesh, 2016) је усмјерено на утицај организационих перформанси на оцјену кредитног рејтинга предузећа и спроведено је на 128 компанија из Енглеске, те закључује да овакав облик анализе банкама омогућава квалитетнију оцјену кредитног рејтинга и тачнију предвидљивост пословања предузећа у будућем трогодишњем периоду. Код студије (Frank, 2013) је фокус кредитне анализе стављен на тржиште некретнина у Великој Британији и моделом се пројектује будући животни циклус кредита и евентуални губици, узимајући у обзир перформансе тржишта некретнина. Кредитни модели у студији (Zhiyong, 2014) поред рачуноводствених и финансијских информација указују на ефикасност имплементације показатеља корпоративне ефикасности и корпоративног управљања у кредитну политику банака. У истраживању (Emuwa, 2015) се наглашава велики значај прилагођавања кредитне политике банака малим и средњим предузећима, нарочито у случају земља у развоју. Закључује се да увођење посебних метода кредитне анализе које посебно наглашавају факторе привредног окружења, специјализованог особља, посебних организационих дијелова и детаљнијег мониторинга који укључује редовне обиласке клијената, може знатно повећати кредитни портфолио и приходе банке. Исто истраживање посебно указује и на позитивне ефекте симбиозе и синергије према привредном окружењу од кредитирања малих и средњих предузећа, нарочито у дужем временском раздобљу. Прилагођавањем кредитне политике малим и средњим предузећима бави се и студија (Yigui, 2012) која кориштењем анализе новчаних токова, финансијских показатеља (33 финансијске варијабле које покривају девет категорија) и тржишних информација утврђује ниво кредитног ризика и пројекцију пословања предузећа. На кредитну политику банака утицало је кооперативно пословање између банкарства и осигурања, чиме је развијен посебан модел кредитирања клијената (bankassurance), у којем осигуравајућа друштва преузимају одређен ниво и врсте ризика (Кочовић, 2016). У највећем броју случајева евидентно је постојање позитивне везе између адекватно прилагођене кредитне политике банака и финансијских показатеља свих сегмената корисника кредитних услуга на нивоу цијеле привреде.

До сада су спровођене анализе и утврђене генералне зависности везане за рад банкарског сектора и његову кредитну политику, која доводе у везу банкарско пословање и његове услуге са финансијском стабилношћу и развојем националних привреда. Међутим, до сада је урађено недовољно истраживања која би на адекватан начин расвијетлила однос између кредитне политике банкарског пословања и финансијске стабилности привреде у контексту земља у развоју и транзиционих земља. У овим земљама упитан је начин функционисања банкарског сектора, као и ниво његове регулаторне уређености. Од посебног значаја су питања која стављају у први план повјерење у банкарски сектор, аквизиције и фузије банака, систем осигурања депозита, постојање квалитетног кредитног потенцијала за финансирање привреде, улогу банкарског сектора у

условима кризе, као и адекватност законског и подзаконског уређења. Истраживања овог типа нарочито су малобројна у нашој регији, док, према досадашњим сазнањима, не постоји нити једно значајније истраживање проведено у Републици Српској. Значај домаћег банкарског сектора посебно се истиче у условима где су све кључне економске варијабле тржишта хартија од вриједности негативне, што финансијски систем Републике Српске чини изразито банкоцентричним (bank based financial system) (Јовић, 2013). На основу наведеног можемо закључити да, иако је сагледавање доприноса банкарског кредитирања привредном расту и развоју изузетно актуелна проблематика у свијету, чemu је допринијела и глобална економска криза, код нас је ова област недовољно истражена. Стoga је важно даљим истраживањима попунити овај јаз у теорији и доћи до нових спознаја о утицају кредитних политика банкарског пословања и свих институција које га уређују на финансијску стабилност и успјешност функционисања транзиционих привреда земаља у развоју.

Уколико значај банкарског пословања посматрамо са аспекта његове улоге у финансирању привредних субјеката и становништва, не може се закључити да је банкарски сектор у Републици Српској једини пресудан за опстанак, раст и развој привреде, нити да сам може представљати извор конкурентске предности. Међутим, непобитна је чињеница да је у данашњим условима неизвјесности и финансијских потешкоћа са којима се многе европске и свјетске привреде суочавају, нужно да се свим расположивим факторима привредног раста управља на адекватан начин, како би се довели у функцију остварења стратегијских циљева националне привреде. Кроз досадашњи истраживачки рад из финансијског менаџмента и банкарства, проучавање домаће и стране литературе, разговор са одређеним бројем банкарских руководилаца и менаџера, анализе функције финансирања привреде и везаних активности, те публиковање радова из ове области, уочени су бројни проблеми које се односе на адекватно управљање кредитним политикама банкарског сектора и финансирањем привреде у транзиционим земљама попут наше. Међутим, фокус овог рада биће проблем сагледавања везе између квалитета и уређености политика кредитирања банкарског сектора, са једне стране, и финансијске стабилности националне привреде и њеног развоја, са друге стране.

Списак литературе

Књиге

1. Барјактаровић Р. С. (2012). *Инвестиционо банкарство и тржиште хартија од вредности*. Београд: Задужбина Андрејевић.
2. Башић, Д. (2012). *Савремено банкарство*. Бања Лука: Економски факултет.
3. Барјактаровић, Л. (2009). *Трансформација домаће банке у савремену европску банку*. Београд: Универзитет Сингидунум.
4. Бојовић, П., Живковић, А., Целетовић, М. (2008). *Банкарске финансије и рачуноводство*. Београд: Чироја штампа.
5. Борковић, М., Вуковић, Д., Ковачевић, И. (2007). *Базел 2: међународна сагласност о мерењу капитала и стандардима капитала*. Београд: Југословенски преглед.
6. Bessis, J. (2002). *Risk Management in Banking. 2nd edition*. Chichester: John Wiley & Sons.
7. Вуњак, Н., Ђурчић, У., Ковачевић, Љ. (2008). *Корпоративно и инвестиционо банкарство*. Суботица: Економски факултет.
8. Душанић, Ј., Крстић, Б. (2012). *Банкарски менаџмент*. Београд: Београдска пословна школа - висока школа стручних студија.
9. Живковић, А., Бојовић, П., Средојевић, Д., Сенић, В. (2005). *Менаџмент девизног пословања*. Београд: БИГ штампа.
10. Јахић, М. (2009). *Financial accounting. 2nd revised and updated edition*. Сарајево: Libertas

MGH.

11. Јахић, М. (2008). *Финансијско рачуноводство: МСФИ-МРС-ПДВ*. Сарајево: Удружење ревизора ФБиХ.
12. Јовић, Д. (2013). *Банкарство Босне и Херцеговине II*. Лакташи: Графомарк.
13. Јовић, Д. (2011). *Банкарство Босне и Херцеговине I*. Лакташи: Графомарк.
14. Јовић, Д. (2010). *Анализа перформанси и трансформација банкарског система Републике Српске*. Лакташи: Графомарк.
15. Каравидић, С., Војтешки К. Д. (2016). *Пословне финансије*. Београд: Висока школа за пословну економију и предузетништво.
16. Кнежевић, С., Барјактаровић Р. С., Ђурић, Д. (2012). *Финансијско одлучивање у банкама*. Београд: Факултет организационих наука.
17. Кнежевић, М. (2009). *Банкарски послови и хартије од вредности*. Крагујевац: Економски факултет.
18. Кочовић, Ј. (2016). *Risk Management in the Financial Services Sector*. Belgrade: University of Belgrade, Faculty of Economics Publishing Centre.
19. Микеревић, Д. (2011). *Финансијски менаџмент, четврто измијењено и допуњено издање*. Бања Лука: Економски факултет; Фирнрап.
20. Микеревић, Д. (2010). *Напредни стратешки финансијски менаџмент, друго измијењено и допуњено издање*. Бања Лука: Економски факултет; Фирнрап.
21. Миленковић, Ј. (2011). *Међународно банкарство*. Суботица: Економски факултет.
22. Милетић, В., Бингулац, З. (2016). *Савремене финансије. Друго издање*. Нови Сад: Прометеј.
23. Муратовић, Х. (2015). *Међународно банкарство*. Грађашка: Висока школа Примус.
24. Муратовић, Х. (2013). *Пословно банкарство*. Грађашка: Висока школа Примус.
25. Нићин, Н. (2012). *Банкарство*. Брчко: Европски Универзитет Брчко Дистрикта.
26. Орлић, Н. (2011). *Банкарство: од традиционалног до савременог*. Београд: Висока школа стручних студија за рачуноводство и берзанско пословање.
27. Peter S. R., Sylvia C. H. (2005). *Банкарски менаџмент и финансијске услуге*, Превод дјела: *Bank Management & Financial Services*. Београд: Дата статус.
28. Proskurovska, V. (2012). *Европски банкарски сектор: чињенице и подаци*. Београд: Удружење банака Србије.
29. Пушара, М. (2012). *Међународно банкарство*. Бања Лука: Универзитет за пословни инжењеринг и менаџмент.
30. Quaglia, L. (2011). *Governing Financial Services in the European Union. Banking, Securities and Post-Trading*. London: Routledge.
31. Ратковић, А. М. (2013). *Корпоративне финансије. Друго изменено издање*. Београд: Београдска пословна школа, Висока школа стручних студија.
32. Saunders, A., Cornett, M. (2006). *Financial Institutions Management: a risk management approach. 5th edition*. Boston: McGraw-Hill.
33. Томаш, Р. (2011). *Примијењена микроекономија*. 2. измијењено и допуњено изд. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Графид.
34. Тотић, С. (2011). *Advanced Models in Value-at-Risk Assessment*. Београд: Задужбина Андрејевић.
35. Freixas, X., Rochet, J. C. (1999). *Microeconomics of Banking*, 4th edition. London: MIT Press.

36. Џарић, С. (2007). *Банкарски послови и хартије од вредности*. Нови Сад: Привредна академија.

Публикације

1. Basel Committee on Banking Supervision. (2004). *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework*.
2. Goddard, G., Molyneux, P., Wilson, J.O.S. (2010). „Banking in the European Union“. *The Oxford Handbook of Banking*, Oxford University Press, England.
3. Guiso, L., Jappelli, T., Padula, M., Pagano, M. (2004). „Financial market integration and economic growth in the EU“. *Oxford Review of Economic Policy*, England.
4. Ђукић, С. (2009). *Компаративна анализа реформисаних банкарских система земаља у транзицији*. Добој: Народна библиотека.
5. Извјештај о стању у банкарском систему Републике Српске за период 01.01.2016. - 31.12.2016. Агенција за банкарство Републике Српске. Бања Лука.
6. Кнежевић, М. (2015). Утицај Базелских стандарда на финансијско управљање на примеру Србије. Управљање финансијама у савременим условима пословања (стр. 191-195). Београд: Универзитет Сингидунум.
7. Станишић, М. (2015). Различите улоге и одговорности интерне и екстерне ревизије. Управљање финансијама у савременим условима пословања (стр. 62-68). Београд: Универзитет Сингидунум.
8. Heuchemer, S., Kleimeier, S., Sander, H. (2009). *The Determinants of Cross-Border Lending in the Euro Zone*, Comparative Economic Studies, USA.

Научни и стручни радови

1. Alandjani, Y. (2014). Efficiency, survival, and non-performing loans in Islamic and conventional banking in the GCC. Durham University.
2. Aloquili, A. (2014). *Estimation of Credit Rating Models: Case Study for MENA Countries and their Commercial Banks*. Coventry University.
3. Башић, Д. (2012). Актуелни правци промјена регулације финансијског система. *Acta Economica* (стр. 155-173). Бања Лука: Економски факултет.
4. Bijak, K. (2013). *Selected modelling problems in credit scoring*. University of Southampton.
5. Brown, L. J. (2012). *Basel II Compliant Credit Risk Modelling: Model development for imbalanced credit scoring data sets, Loss given Defaults (LGD) and Exposure At Default (EAD)*. University of Southampton.
6. Vishvesh, P. (2016). Organisational performance measurement as a new corporate ratings approach for publicly traded companies. Brunel University London.
7. Delamaire, L. (2012). *Implementing a Credit Risk Management System Based on Innovative Scoring Techniques*. University of Commerce and Social Science. Department of Economics. The University of Birmingham.
8. Eksi, E. (2006). *The impact of the market risk capital regulations on bank activities*. Business School of Loughborough University.
9. Emuwa, A. (2015). *Barriers to SME Lending in Nigeria: Finding Context and Specific Solutions*. The Nottingham Trent University.
10. Zhiyong, L. (2014). Predicting financial distress using corporate efficiency and corporate

governance measures. University of Edinburgh.

11. Iftikhar, S. F. (2012). *Essays on Financial Liberalisation and Banking Supervision: Policies in developed and developing economies*. University of Leicester.
12. Kester, Dž., Радивојац, Г. (2015). *Финансијске посљедице пословног раста*. Акта Економица (стр. 213-229). Бања Лука: Економски факултет.
13. Klaus, A., Jappelli, T., Menichini, A., Padula, M., Pagano, M. (2002). *Analyse, Compare, and Apply Alternative Indicators and Monitoring Methodologies to Measure the Evolution of Capital Market Integration in the European Union*. University of Salerno, Italy.
14. Klusak, P. (2016). *The impact of recent regulatory reforms of the rating industry*. Bangor University.
15. Kokkola, T. (2010). *The payment system: payments, securities and derivatives, and the role of the Eurosystem*. Frankfurt am Main, European Central Bank, Germany.
16. Крунић, Г. (2016). Морални хазард у банкарском сектору Републике Српске. *Acta Economica* (стр. 89-111). Бања Лука: Економски факултет.
17. Marthon, P. (2014). *The Depersonalisation and Disembedding of Modern British Banking*. University od Salford.
18. Maudos, J., Fernandez G. J. (2004). *Factors explaining the interest margin in the banking sectors of the European Union*. Journal of Banking & Finance, Netherlands.
19. Maher, A. (2016). *A credit scoring model based on classifiers consensus system approach*. Brunel University.
20. Okirika, T. (2011). *Investigation Into Credit Risk Management Practices in Nigerian Banks*. Buckingham Business School. University of Buckingham.
21. Olanipekun, O. (2008). *Banking regulation and Deposit insurance: Legal and Comparative perspective*. University of London.
22. Pasiourasa, F., Kosmidou, K. (2007). *Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial banks in the European Union*. Research in International Business and Finance, Netherlands.
23. Радивојац, Г. (2012). *Нова регулација рејтинг агенција и њен утицај на финансијска тржишта*. *Acta Economica* (стр. 155-173). Бања Лука: Економски факултет.
24. Rehman, A. (2016). *Comparative study of Risk Management Practices*. Cardiff Metropolitan University.
25. Salafi, A. (2010). *Accounting disclosure, financial transparency, ownership structure, and corporate governance: Implications for internal and external WVB Jordanian Credit Risk Assessments*. University of Plymouth.
26. Saleh, N. (2012). *Towards a New Model for Early Warning Signals for Systemic Financial Fragility and Near Crises: An Application to OECD Countries*. Cass Business School. City University London.
27. Sarkisyan, A. (2011). *Three essays on securitisation*. Cass Business School. City University London.
28. Sharipova, A. (2016). Essays on banking sector performance in the CISs. Middlesex University.
29. Shirzadi, N. (2015). *Credit Risk Modelling for Multilateral Lenders*. University of Glasgow. Business School.
30. Tamjis A. (2014). *The Impact of Financial Liberalisation on the Efficiency of Malaysian Banks: An Empirical Analysis using Frontier Measurements*. Loughborough University.
31. Томаш, Р. (2008). *Концептуација у банкарству БиХ и њен утицај на развој*, Сарајево:

Форум Босна бр. 43/08.

32. Tong, E. (2015). *Mixture models for consumer credit risk*. University of Southampton.
33. Falangis, K. (2013). *Mathematical programming models for classification problems with applications to credit scoring*. University of Edinburgh.
34. Finavker, V. (2014). *The Effects of Derivatives on Firm Financial Risk: An Analysis of UK Non-Financial Firms*. Middlesex University Business School.
35. Frank, S. (2013). Mapping the drift to default: a credit risk modelling approach to the early termination of UK residential mortgages. University of Edinburgh.
36. Hamid, F. S. (2012). *Essays on Liquidity Risk and Banking Fragility, Dynamic Depositor Discipline and Information*. University of Exeter.
37. Hande A. (2008). *An Empirical Analysis of the Nature and Incidence of Credit Risk in the Turkish banking sector: A Balance Sheet Approach*. Manchester Business School.
38. Hongzhu, C. (2013). *Modelling corporate default risks in the UK and measuring risk-spillover connectedness of the European banking system*. University of Leeds.
39. Hui, L. (2017). *The wealth effects of commercial bank securities issuances announcement*. University of Glasgow.
40. Casua, B., Molyneuxb, P. (2010). *A comparative study of efficiency in European banking*. Bangor: University of Wales, UK.
41. Chan, K. (2012). *Theoretical Essays on Bank Risk-Taking and Financial Stability*. City University London.
42. Chau, H. (2013). *Cross-border Financial Linkages and International Financial Contagion: An Empirical study of East Asia During the 2007-2011 Global Financial Crisis*. University of Birmingham.
43. Чичковић, Р. (2011). *Квантификација банкарских ризика - концепт CreditMetrics*. Acta economica (стр. 371-384). Бања Лука: Економски факултет.
44. Yigui, M. (2012). *Modelling credit risk of small and medium sized enterprises using transactional, accounting and market variables*. University of Edinburgh.
45. Yang, Z. (2016). *Empirical Essays in Quantitative Risk Management*. University of Glasgow.
46. Wood, P. A. (2012). *The performance of insolvency prediction and credit risk models in the UK: A comparative study, development and wider application*. University of Exeter.

Избор литературе је одговарајући?

ДА

НЕ

IV.4 Циљеви истраживања

У складу са темом, проблемом и предметом истраживања дефинисани су научни и друштвени циљеви истраживања.

Научни циљеви истраживања

Научни циљеви истраживања дефинисани су кроз четири категорије, и то: научно описивање, класификација, објашњење и предвиђање.

1. **Описивање.** Биће описан развој и значај појединачних елемената кредитног рејтинга у банкарству, те приказ како се они користе у формирању кредитне политике банкарског сектора. Кроз критичку анализу сагледаће се улога финансијског пословања и банкарства у периоду глобалне економске кризе. Биће описаны у теорији дефинисани односи између

кредитних политика банкарског пословања и финансијских показатеља развоја привреде.

2. **Класификација.** Биће класификовани елементи утврђивања кредитног рејтинга према интензитету њиховог утицаја на формирање кредитних политика банкарског сектора. Са друге стране, класификоваће се и поједини показатељи финансијске стабилности према њиховој осетљивости на кредитну политику банкарског пословања.
3. **Објашњење.** Биће објашњено како примјена адекватног модела кредитне политике банкарског сектора утиче на финансијску стабилност привреде. Другим ријечима, утврдиће се узрочно-посљедична веза и интензитет зависности између квалитета пракси банкарског кредитирања и ефикасности финансијског функционисања привреде. На основу сагледавања нивоа и начина примјене појединих пракси кредитирања банкарског сектора и њиховог утицаја на финансијско функционисање привреде, образложиће се потреба креирања новог стратегијског модела који би превасходно био у функцији финансијске стабилности и конкурентности домаћег привредног система.
4. **Предвиђање.** На основу стечених теоријских и емпиријских спознаја креираће се нови концептуални модел политike кредитирања домаћег банкарског сектора који би био примјењив у реалним околностима, односно условима финансијског функционисања привреде Републике Српске. Основне елементе предложеног модела чиниће оне активности политike кредитирања банкарског пословања за које утврдимо да имају највећи значај у пракси и најинтензивнију везу са финансијским развојем привреде. Такође, даће се конкретне препоруке и смјернице за ефикасније прилагођавање кредитних политика банкарског сектора и већу дјелотворност институција чији рад најдиректније утиче на банкарско пословање. На овај начин би домаћи банкарски сектор био у могућности да обезбиједи повољније фондove за финансирање привреде, напреднији систем осигурања депозита, побољшање кредитног рејтинга земље, стабилизацију привреде у условима кризе, као и да позитивно утиче на функционисање привреде у систему валутног одбора.

Друштвени циљеви истраживања

Поред научног очекује се да истраживање да и извјестан прагматичан допринос. С обзиром на предмет и проблем истраживања, реално је очекивати прагматичан допринос рада за власнике и менаџере банака, власнике и менаџере предузећа, државне органе, као и за академску заједницу. У складу са унапријед очекиваним прагматичним доприносима овог рада (очекивани посредни или непосредни утицај резултата дисертацијског истраживања), дефинисано је неколико друштвених циљева истраживања.

Власници и менаџери банака:

- Упознавање власника капитала у банкама о дугорочним ефектима адекватне кредитне политike као средства повећања профитабилности, затим дивиденде и на крају вриједности акција банке;
- Информисање власника капитала о могућностима за привлачење нових инвеститора, за повећање основног капитала и раст банке;
- Едукација менаџмента банке о савременим условима и стандардима у оквиру кредитних политика банкарског пословања;
- Подизање свијести о друштвеној одговорности банака за креирањем кредитне политike у складу са привредним окружењем и прилагођавањем банкарских производа потребама клијената.

Власници и менаџери предузећа:

- Упознавање власника предузећа о могућим утицајима кредитних политика банака на финансијско пословање и развој предузећа;
- Упознавање менаџмента домаћих предузећа о постојању повољнијих извора

финансирања и различитим нивоима конкурентности банака;

- Стварање предузетнијег менаџмента који селекцијама адекватних кредитних политика повећава могућности за инвестирање, увођење нове технологије и креирање нових производа и услуга.

Академска заједница:

- Давање доприноса домаћој академској заједници у погледу дефинисања односа и акцентирања значаја прилагођавања кредитне политике банкарског сектора у функцији финансијској стабилности привреде Републике Српске;
- Стварање полазне основе за даља истраживања у области прилагођавања појединих елемената кредитних политика банака специфичностима привредног окружења.

Државни органи:

- Упознавање са могућностима повећања финансијске дисциплине путем потребе концепирања кредитне политике банака у функцији финансијске стабилности привреде;
- Стварање основе за унапређење регулације у области кредитирања банкарског сектора у складу са потребом успостављања финансијске дисциплине и финансијске стабилности привреде.

Циљеви истраживања су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.5 Хипотезе истраживања: главна и помоћне хипотезе

Прије дефинисања основне и помоћних хипотеза идентификоване су варијабле истраживања. Према наслову и основном научном проблему истраживања, може се констатовати да је зависна варијабла у овом истраживању финансијска стабилност привреде Републике Српске. Када је у питању зависна варијабла, може се констатовати да се финансијска стабилност привреде може вредновати са више аспекта, што има за резултат многобројне квантитативне и квалитативне показатеље. Универзални показатељ за све аспекте финансијске стабилности не постоји. С аспекта предмета и проблема овог истраживања, може се констатовати већа значајност показатеља задужености у односу на показатеље ликвидности, економичности, профитабилности и инвестиција. Поред тога, с обзиром на то да је Босну и Херцеговину Међународни монетарни фонд категорисао као земљу у развоју, од повећане важности је анализа њеног реалног сектора и његовог доприноса привредним активностима. Због тога ће се улога појединих сектора привреде и привредних грана посматрати са циљем формирања адекватне кредитне политике банкарског сектора, односно терцијални и квартарни сектор посматраће се одвојено у односу на реални сектор.

Иако бројни фактори (унутрашњи и ваљски) утичу на финансијску стабилност привреде, у оквиру овог истраживања посматраће се само утицај политике кредитирања банкарског сектора на зависну варијаблу. Дакле, независна варијабла је примијењена кредитна политика банкарског сектора. Кроз овај рад и истраживање, у оквиру независне варијабле посматраћемо утицај следећих активности политика кредитирања банкарског сектора на зависну варијаблу: кредитна анализа и оцјена кредитног рејтинга корисника кредита, постојање адекватног кредитног потенцијала за финансирање привреде, утицај система осигурања депозита и адекватност регулаторног уређења банкарског пословања. Квалитет наведених активности кредитне политике банкарског сектора можемо посматрати као независне подваријабле. Поред дефинисаних варијабли, у анализу ће бити укључене и двије контролне варијабле, и то: задужење Републике Српске код ММФ-а и задужење емитовањем хартија од вриједности.

Операционализација идентификованих (под)варијабли може се сумарно приказати уз помоћ

следећег узрочно-посљедичног дијаграма.

Након идентификације истраживачке (под)варијабле, приступљено је дефинисању основне и помоћних хипотеза. Хипотеза је мисаоно рјешење научног проблема које има највећу вјероватноћу да је исправно с обзиром на досадашње расположиво знање. При дефинисању основне хипотезе у овом раду пошло се од претпоставки из финансијске анализе према којима треба да постоји рационална употреба финансијских ресурса обезбијеђених кредитним задужењима, приликом чега инвестиције треба да оправдају улагања и омогуће поврат уложеног капитала, уз прихватљиве вриједности билансних рацио односа који указују на ниво задужености и финансијску стабилност корисника кредита.

На основу проблема, предмета и циљева истраживања овог рада, те резултата претходних сличних истраживања, дефинисане су основна и помоћне хипотезе. **Основна хипотеза** директно произилази из проблема истраживања и, стoga, она гласи:

Адекватно прилагођавање кредитне политике банкарског сектора специфичностима привредног окружења доприноси финансијској стабилности привреде Републике Српске.

Основна хипотеза ће бити потврђена кроз теоријско и емпиријско истраживање, а затим упоређена и провјерена са резултатима сличних истраживања која су се спроводила у другим земљама. Основна хипотеза у овом раду биће конкретизована уз помоћ четири помоћне хипотезе.

Прва помоћна хипотеза у овом раду гласи:

X1. Адекватност кредитне анализе и оцјене кредитног рејтинга у банкарству позитивно утиче на финансијску стабилност привреде.

Прва помоћна хипотеза везује се за прву независну подваријаблу, а то је кредитна анализа и оцјена кредитног рејтинга. Адекватна кредитна анализа представља саставни дио кредитне политике банке којом она дефинише кредитни рејтинг клијента. Кредитном анализом настоји се измјерити квалитативни и квантитативни ниво подобности клијента за пласман кредитних средстава банке, док у случају кредитирања привреде адекватна кредитна политика обавезно треба укључивати и анализу привредне дјелатности којом се предuzeће бави. У многобројним студијама (Yang, Falangis, Maher, Tong, Bijak, Vishvesh, Frank, Zhiyong, Emuwa, Yogui, Кочовић) се покушавају пронаћи најрелевантнији фактори приликом обављања кредитне анализе и оцјене

кредитног рејтинга клијента. Анализа нивоа коњуктуре унутар појединих привредних грана треба бити узета у обзор приликом пројекције будућег пословања привредног субјекта. Често шире аспекти кредитне анализе могу бити у супротностима са појединим стратегијама банака за већим приходима и профитабилношћу, али је управо овај сегмент кључан за усклађеност банкарског сектора са остатком привреде. Други елементи кредитне анализе као што су властити капитал, колатерална средства, капацитет враћања кредита, адекватност новчаних токова, као и кредитни карактер и углед, не треба да буду пресуђујући фактор приликом дефинисања кредитне политике банке. Анализа привредних активности и предвиђање коњуктурних кретања унутар сваке од појединих привредних грана омогућава рационалније усмјеравање расположивих ресурса. Виши ниво коњуктуре у појединој привредној грани подразумијева већи обим инвестиција, запослености и прихода, те представља конкурентску предност за комерцијалну банку која препозна погодности одобравања кредитних пласмана клијентима са одговарајућом дјелатношћу. У периоду прије глобалне економске кризе, кредитна политика вођена тежњом банака за већом профитабилношћу у САД заснивала се у највећој мјери на хипотекарним колатералима и довела је до великог броја ненаплативих кредита, истовремено проузрокујући финансијску нестабилност цјелокупне привреде.

Ефикасна и детаљна кредитна политика заснива се додатно на анализи организационе и пословне структуре предузећа, интензитету конкуренције унутар гране, квалитету и карактеру менаџмента, карактеру послова којим се подuzeће бави, као и на анализи продаје, тржишта, добављача те структуре запослених.

У случајевима земаља са низом степеном развоја, процесима транзиције, као и ограниченој примјеном међународних банкарских стандарда, преглед релевантне литературе сугерише позитивну везу између успостављања адекватне праксе кредитне анализе у банкарству и финансијске стабилности привреде.

X2. Квалитетан систем осигурања депозита путем заштите кредитног потенцијала банака доприноси креирању кредитних политика у функцији финансијске стабилности привреде.

Друга помоћна хипотеза произилази из друге независне подваријабле, која је дефинисана као квалитет система осигурања депозита. Осигурање депозита једна је од мјера којом се утиче на стабилност банкарског и читавог финансијског система, на шта указује више аутора (Eksi, Крунић). Са аспекта утицаја на формирање кредитног потенцијала банака, систем осигурања депозита има ефekte на формирање пасивних каматних стопа, обим депозита код банкарског сектора, као и на ликвидност банака. Значајну улогу систем осигурања депозита има у вријеме кризе када се ствара паника међу депонентима и долази до навале на банке, те пријетње од настанка неповољног домино ефекта. Иако је улога осигурања депозита најпотребнија у условима кризе, битно је истакнути да се систем осигурања депозита треба функционално формирати да би могао испунити своју улогу. Да би систем осигурања депозита био ефикасан, потребно је јасно дефинисати циљеве система осигурања депозита. Генерални циљ осигурања депозита јесте јачање финансијске стабилности државе, док се посебни циљеви осигурања депозита могу свrstati у следеће скupине (Fauland, 2002, стр. 5-19): изbjegavanje и rješavanje krize, zaštita malih deponeñata, smanjivanje moguñih uticaja recesije, zaštita platnog prometa, poboljšanje konkurençije među bankama, prужanje službenog mehanizma za rješavanje propalih banaka, smanjivanje fiskalnih obaveza i dopriroda banaka, te unapređenje ekonomskog rasta. За учинковито дјеловање система осигурања депозита врло је битно утврдiti износ, односно висину до које ће депозити бити осигурани. Према Blair, Carns, Kushmeider (2006, стр. 9), износ до којег су депозити осигурани требао би бити довољан да спријечи дестабилизирајући ефекат масовног повлачења депозита из банака, али не толико висок да би елиминисао учинковитост тржишне дисциплине у преузимању ризика банака. Другим ријечима, пренизак лимит осигураних депозита може довести до настанка финансијских паника, док превисок лимит осигураних депозита подстиче морални хазард. Од посебног значаја за финансијску стабилност привреде је адекватно управљање Фондом за осигурање депозита, који се формира депоновањем премија добијених од банака чланица. У БиХ се средства овог фонда депонују на посебан рачун у Централној банци. Агенција за осигурање депозита Босне и Херцеговине инвестира капитал Фонда у складу с политиком инвестирања коју је донио Управни одбор. На основу тога капитал фонда се инвестира у хартије од вриједности које су издате или гарантоване од земаља Европске уније, владиних

агенција земаља Европске уније, европске наднационалне агенције, као и у хартије од вриједности издате од владе или владиних агенција Сједињених Америчких Држава. Такође, капитал фонда се може улагати у хартије од вриједности или друге инструменте дуга које су издале банке или компаније Европске уније или банке или компаније са сједиштем у Сједињеним Америчким Државама са највишом оцјеном (Закон о осигурању депозита у банкама Босне и Херцеговине. Сл. гласник БиХ бр. 20/02, 18/05, 100/08, 75/09 и 58/13. Члан 11.). Веома је важно да се све инвестиције фонда предузимају уз заштиту његовог капитала и обезбеђење ликвидности, јер поред одржавања стабилности банкарског сектора унутар државе, осигурање депозита представља и одређен облик социјалне заштите.

X3. Унапређење банкарског регулаторног оквира има позитиван утицај на креирање кредитне политике у функцији финансијске стабилности привреде.

Трећа помоћна хипотеза директно је везана за независну подваријаблу квалитета банкарског регулаторног оквира, те као и претходне двије помоћне хипотезе доприноси конкретизацији основне хипотезе. Регулаторни оквир банкарског сектора представља основу сигурног, квалитетног и законитог пословања банака. Законски и подзаконски прописи, као и регулаторне институције, представљају елементе регулаторног оквира чији је циљ уређење и контрола свих активности банкарског сектора. Неопходно је дјеловати у правцу јачања кредитабилитета банака, са једне стране, те заштите корисника банкарских услуга, са друге стране. Прописујући заштиту потрошача, односно корисника финансијских услуга, регулаторни оквир дефинише односе корисника и банака на вишем нивоу међусобног повјерења, а међубанкарска конкуренција постаје динамичнија у погледу уважавања захтјева корисника за већом транспарентношћу пословања банака. Посебно важан задатак регулаторних институција јесте имплементација међународних банкарских стандарда. У складу са тим, Агенција за банкарство Републике Српске припремила је и усвојила стратегију за увођење Базела III, коју је објавила у фебруару 2016. године. Постепена примјена ове стратегије утицаје на многе квалитативне аспекте банкарског пословања као што су унапређење квалитета капитала, јачање капиталних захтјева, увођење заштитних слојева капитала и финансијске полуге, унапређење у области корпоративног управљања у банкама, те увођење нових минималних стандарда за управљање ризиком ликвидности. Базел III дозвољава националним регулаторима да у сврху обезбеђења од цикличних кретања привреде захтјевају резерве од додатних 2,5% основног капитала Нивоа 1, који се састоји искључиво од Заједничког акцијског капитала (Common Equity Tier 1 Capital). На овај начин се Базелом III покушава унаприједити кредитна политика банака која је постојала до глобалне економске кризе. Значај регулаторних органа се огледа и у активностима везаним за стабилизацију привредног система у условима кризе. Тако је Агенција за банкарство Републике Српске у периоду глобалне економске кризе донијела Одлуку о привременим мјерама за репрограм кредитних обавеза правних и физичких лица у банкама. Слично томе, посебни услови су били донесени и Одлуком о привременим мјерама за кредитне обавезе клијената који су угрожени елементарним непогодама. Овакве и сличне мјере знатно су ублажиле негативне ефекте привредних поремећаја и допринијеле опоравку економске активности.

Од посебне важности за кредитабилитет банкарског сектора јесте примјена Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, што изражава потребу за сарадњом са другим надзорним и контролним институцијама, осим Агенције за банкарство Републике Српске.

У целини посматрано, сврха банкарског регулаторног оквира јесте уређеност и сигурност пословања унутар банкарског сектора, са једне стране, као и заштита права корисника финансијских услуга, са друге стране.

X4. Квалитетно структуирање кредитног потенцијала банака, које ће допринијети снижењу активних каматних стопа, позитивно ће утицати на финансијску стабилност привреде.

Четврта помоћна хипотеза говори о утицају квалитетног кредитног потенцијала банака на успјешност развоја привреде. Расположивост фондова за кредитирање привреде по повољним условима јесте основна и најважнија функција коју осигуруја банкарски сектор. Од посебног је значаја квалитет кредитног потенцијала банака који се у последњих 50 година све више формира из недепозитних извора, од којих су посебно значајни међубанкарски кредити (Муратовић, 2013). Могућности банака из домаћег банкарског сектора да обезбиједе краткорочне и дугорочне

кредитне фондове по што повољнијим условима, стварале би истовремено и услове да се свим крајњим корисницима кредита понуде значајно ниже активне каматне стопе. Снижавањем трошкова по основу камата повећава се финансијска моћ привредних субјеката и омогућава им се да ове трошкове покрију и са низним пословним добитком (Микеревић, 2011, стр. 311). Тржишни принципи пословања и конкуренција између привредних субјеката стварају потребу за средствима која имају најповољније финансијске услове. Такве услове банкарски сектор не може обезбиједити уколико изворе финансирања ограничи само на средства домаће акумулације, посебно ако се ради о транзиционим привредама.

Заузимањем проактивног приступа унутар националне привреде, заједно са учешћем домаћег банкарског сектора, могуће је спровести модел стратегијских модификација унутар привредног система и банкарског пословања, у циљу повећања обима повољнијих извора финансирања, као што су EURIBOR фондови. Развојем међубанкарске сарадње са репрезентативним банкама са простора Европске уније створили би се услови за кориштење EURIBOR кредита, који представљају веома ефикасано средство за одржавање ликвидности и формирање кредитног потенцијала. Значај развоја међубанкарске сарадње и кориштења EURIBOR фондова расте у условима имплементације новог међународног банкарског стандарда Базел III, који дефинише много строжије услове ликвидности банака у односу на Базел II. Поред тога, EURIBOR фондовима банке могу обезбиједити повољне кредитне линије за подстицање инвестиција и потрошње.

Од посебног значаја за постизање што већих позитивних привредних ефеката од кориштења EURIBOR фондова јесте постојање што савршеније конкуренције унутар домаћег банкарског сектора. Битно је да ниједна банка не може да утиче на цијену банкарских производа и услуга (Štiglic, 2008). У таквим условима банке би користиле EURIBOR фондове за повећање властите конкурентности.

Хипотезе истраживања су јасно дефинисане?

ДА

НЕ

IV.6 Очекивани резултати хипотезе

На основу постављених научних циљева и методологије истраживања очекује се одређени научни и прагматични допринос, како од спроведеног емпиријског истраживања, тако и од докторске дисертације у целини.

Постоје бројна истраживања и радови који се баве проучавањем природе и интензитета везе између активности банкарског пословања и финансијске стабилности привредног окружења. Међутим, прегледом литературе установљена је *оригиналност предложеног модела истраживања*, која се огледа у сљедећем: избор сегмента банкарског пословања који ће бити предмет посматрања, начин на који су одређени фактори који дефинишу његове активности и избор показатеља на основу којих ћемо оцјенити финансијску стабилност привреде.

Резултат овог емпиријског истраживања и дисертације која ће произаћи из њега, огледа се и у томе што је ово *специфично истраживање и рад у домаћој литератури* који ће се на научно утемељен начин бавити проблемом сагледавања везе, односно утицаја кредитне политике банкарског сектора и дјеловања регулаторних институција на финансијску стабилност привреде.

Кроз резултате истраживања и дискусију биће изнесене *нове чињенице и емпиријска сазнања* о утицају кредитне политike банкарског сектора на финансијску стабилност привреде изражену анализом и оцењивањем финансијских показатеља свих банака у Републици Српској, нивоа задужења привреде код банкарског сектора, кретања БДП-а, обима инвестиција, запослености и развоја реалног сектора. Поред тога, сагледаће се утицај поступака кредитне анализе, система осигурања депозита, банкарског регулаторног оквира и структуирања кредитног потенцијала банака. На овај начин, резултати истраживања и рад који ће произаћи из њих пружиће *допринос академској заједници* кроз објашњење значаја прилагођавања кредитне политике банкарског сектора финансијској стабилности привреде. Овим радом биће створена полазна основа за даља истраживања у овој области, те *отворена нова подручја истраживања*.

И на крају, очекује се да ће стечене емпиријске спознаје послужити као релевантна основа за

дефинисање и развој новог концептуалног модела кредитне политике банкарског сектора који ће бити у функцији побољшања финансијских перформанси привреде, односно допринијети финансијској стабилности, уз истовремено уважавање услова и специфичности пословања у транзиционим економијама и земљама у развоју.

Очекивани резултати представљају значајан научни допринос? ДА НЕ

IV.7 План рада и временска динамика

Ред. бр.	Временски период	Опис активности и задатака на појединим дијеловима докторске дисертације
1.	01.07. – 31.12.2017.	Прикупљање података за емпириски дио докторске дисертације, израда теоријског дијела дисертације
2.	15.01. – 01.07.2018.	Обрада података помоћу статистичког софтвера, те извођење одговарајућих закључака на основу обрађених података и добијених резултата
3.	15.07. – 31.12.2018.	Извођење закључака у складу са постављеним хипотезама и теоријским закономјерностима

План рада и временска динамика су одговарајући? ДА НЕ

IV.8 Метод и узорак истраживања

У оквиру теме извршиће се прикупљање, анализа и обрада одговарајућих података. Прикупљање података укључиће анализу превасходно стране литературе о међународном финансирању и банкарству, сагледавање различитих теорија у овим областима, преглед научних и стручних истраживања, тематских чланака и пословних публикација. Обрада, анализа и синтетизовање прикупљених научних података пружиће шири увид у посматрану појаву и утврдити научне правилности између квалитета финансирања и пословања банкарског сектора, са једне стране, и успјешности развоја привреде, са друге стране.

За приказ научних коријена, развоја и тренутног стања научне мисли релевантне за посматрану проблематику примијениће се историјска метода.

Аналитично-синтетички приступ, који се заснива на индукцији и дедукцији прикупљене научне грађе, уобичајено се користи као основа сваког научног рада. Према томе, анализа ће се користити у интерпретацији података и тестирању хипотезе, док ће се синтеза примијенити у извођењу и уопштавању закључака.

У сврху тестирања хипотезе извршиће се прикупљање емпириских података, и то уз помоћ упитника, полуструктурiranog интервјуја, званичних извештаја и циљаних претрага интернетских страница институција и банака укључених у истраживање. Емпириско истраживање обухватиће све банке које послују у оквиру домаћег банкарског сектора, репрезентативан узорак предузећа, финансијске показатеље привредног система Републике Српске и дјеловање званичних институција које уређују банкарски сектор својим законским и подзаконским актима, одлукама и стратегијама. У оквиру репрезентативног узорка предузећа анализираће се прилагођеност кредитне политику њиховим потребама и економским условима привредног окружења где обављају дјелатност.

Основни истраживачки инструмент који ће се користити за прикупљање информација о квалитету кредитне политике банкарског сектора у свим банкама под надзором Агенције за банкарство

Републике Српске биће анкетни упитник. Планирано је да се анкетни упитник дистрибуира путем електронске поште. На основу упитника, са једне стране, као и помоћу званичних изјештаја институција које уређују банкарско пословање, са друге стране, дођиће се до детаљних информација о нивоу заступљености фактора који утичу на квалитет дефинисаних независних (под)варијабли, а које смо идентификовали у процесу операционализације варијабли. У циљу бољег разумевања појаве, али и провјере података добијених на основу спроведеног упитника, обавиће се интервјуисање менаџера банака и одговорних лица запослених у надлежним регулаторним институцијама банкарског сектора, уколико се у поступку прикупљања података оцјени да је овај корак неопходан. За мјерење дефинисаних финансијских индикатора зависне варијабле извршиће се анализа званичних финансијских изјештаја свих банака у Републици Српској, као и анализа података о висини задужења привреде код банкарског сектора, кретању БДП-а, обimu инвестиција, запослености и развоју реалног сектора.

Метод и узорак су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.9 Мјесто, лабораторија и опрема за експериментални рад

Услови за експериментали рад су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.10 Методе обраде података

У емпиријском дијелу истраживања за обраду прикупљених података користиће се статистичке технике. За сагледавање узрочно-посљедичне зависности и интензитета повезаности између зависне и независне варијабле примијениће се регресиона и корелациони анализа.

За редукцију података, откривање структуре повезаности између идентификованих (под)варијабли, те класификацију (под)варијабли користиће се факторска анализа.

Да би се утврдила поузданост (под)варијабли и сагледало да ли између посматраних (под)варијабли постоји повезаност у смислу да се може тврдити да оне мјере исту појаву, израчунаће се Cronbach's alpha коефицијент.

Предложене методе су одговарајући?

ДА

НЕ

В ЗАКЉУЧАК

Кандидат је подобан	ДА	НЕ
Тема је подобна	ДА	НЕ

Образложење (до 500 карактера):

На основу увида у достављену документацију коју је кандидат mr Предраг Ђурић приложио Економском факултету Универзитета у Бањој Луци приликом пријаве докторске дисертације под насловом „Креирање кредитне политике банака у функцији финансијске стабилности привреде Републике Српске“, Комисија је јединствена у оцјени да кандидат испуњава неопходне услове за израду докторске дисертације и да је предложена тема прихватљива да се истражује као

докторска дисертација.

Позитивну ојену о подобности кандидата Комисија доноси на основу слиједећих чињеница:

- Кандидат мр Предраг Ђурић има звање магистра економских наука из научне области у којој пријављује тему докторске дисертације.
- Кандидат има објављена три научна рада који, по позитивној оцјени од стране квалификованих рецензената, потврђују његову способност и квалификованост за коришћење научних метода у истраживању економских појава, односно способност за бављење научно-истраживачким радом.
- Имајући у виду да је кандидат већ тринест година у оквиру свог радног ангажовања искључиво у банкарском сектору, стекао је значајно практично и истраживачко искуство у области која је предмат истраживања пријављене докторске дисертације.
- Кандидат се одликује карактерним и професионалним квалитетом неопходним за бављење научним радом.

Позитивну ојену о прихватљивости предложене теме докторске дисертације под насловом „Креирање кредитне политike банака у функцији финансијске стабилности привреде Републике Српске“ Комисија је донијела на основу слиједећих чињеница:

- Предложена тема до сада није предлагана нити обрађивана као докторска дисертација под наведеним насловом на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци, а према информацијама доступним Комисији, ни на другим факултетима у Босни и Херцеговини и окружењу.
- Предложена тема докторске дисертације је недовољно истражена како са теоријског, тако и са практичног аспекта и резултати овог истраживања ће значајно допринијети развоју научне мисли у тој области. У методолошком погледу представља оригиналну иновацију у области креирања кредитне политике банака у функцији финансијске стабилности привреде.
- Цјелокупна пријава докторске дисертације кандидата мр Предрага Ђурића је са методолошког аспекта добро структурирана у погледу дефинисања предмета, проблема, циљева истраживања и постављања главне и помоћних хипотеза, избора истраживачке грађе и научних метода истраживања, те у складу са тим, конципирања садржајне структуре рада.
- Очекивани оригинални научни допринос је постављање новог модела кредитне политике банака који ће бити у функцији побољшања финансијских перформанси привреде, односно допринијети њеној финансијској стабилности, уз истовремено уважавање услова и специфичности пословања у транзиционим економијама и земљама у развоју.

Избор у наставно звање и научна дјелатност предложеног ментора, проф. др Драгане Башић, је из ужे научне области из које кандидат мр Предраг Ђурић предлаже за ојену тему докторске дисертације под насловом „Креирање кредитне политике банака у функцији финансијске стабилности привреде Републике Српске“, те се сматра подобном за менторски рад по предложеној докторској тези.

Имајући у виду претходно наведено, *позитивну ојену о подобности кандидата мр Предрага Ђурић за израду докторске тезе и позитивну ојену о прихватљивости предложене теме докторске дисертације и предложеног ментора*

Комисија предлаже

Научно-наставном вијећу Економског факултета Универзитета у Бањој Луци и Сенату Универзитета у Бањој Луци да прихвати овај Извјештај и одобри кандидату мр Предрагу Ђурић израду докторске дисертације под насловом „*Креирање кредитне политике банака у функцији финансијске стабилности привреде Републике Српске*“.

Датум: 21.08.2017. године

Проф. др Драгана Ђанић, предсједник комисије

Проф. др Ново Плакаловић, члан

Проф. др Дејан Микеревић, члан

Члан 3

Члан 4